Halászati Lapok

Az idén 50 éves Haltermelők Országos Szövetsége
és Terméktanácsa információs és marketing hírlevele

A Magyar Mezőgazdaság melléklete

VIII. évfolyam

2007/Április Különszám

SZERKESZTI: Szerkesztő Bizottság • *FELELŐS SZERKESZTŐ:* Hajtun György

Szemelgetés a szövetség 50 évéből

Az 50 éves szövetségi megemlékezést talán nem árt, egy 120 éve (1887) megjelent, aktualitását ma sem veszített, Herman Ottó: A magyar halászat c. könyvéből vett idézettel indítani. „Annyi bizonyos, hogy a halászat a magyarságnál már ősi korban is valódi nép-foglalkozás volt; erről tanúskodnak azoknak a vonatkozásoknak sora is, mely a magyar ember és a hal között fennáll". Lásd családnevek: Csukás, Kárász, Czompó vagy a közmondásainkat: Fejétől bűzlik a hal; Él, mint hal a vízben; Eleven, mint a csík. A halászati tevékenység általános elterjedésén kívül, az ágazat hivatásos művelői úgy a munkában, mint az érdek érvényesítésben, minden korban az összefogást tartották a legeredményesebb formának.

Így a közös érdekek megfogalmazása és érvényesítése érdekében az első országos hatáskörű egyesületet 1886. május 23-án hagyta jóvá a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, amely mint Országos Halászati Egyesület működött. Ez a szervezet különböző átalakulásokkal tevékenykedett egészen az 1945 utáni idők tulajdonviszonyainak megváltozásáig. Az általános államosítás országos hatáskörű állami szervezeteket hozott létre, illetve amíg 1945 előtt a természetes vizek halászati joga magánosok (halászati társulatok) kezében volt, addig 1946-47-ben tíz halászati szövetkezethez került.

E szövetkezetek úgy érezték, hogy közös érdekérvényesítésük érdekében össze kell fogni, ezért egy-egy tájegység együttműködési megállapodást kötött. Így jöttek létre például a Közép-tiszai és Dél-dunai szövetkezetek társulásai az 1953-54-es években.

A Budapest központú országban, a szövetkezetekben, 1956-57-ben érett be az a gondolat, hogy egy központi szervezetet hoznak létre ügyes-bajos dolgaik intézésére budapesti székhellyel. Az elhatározást tett követte, és 1957. február 19-én megalakult a Halászati Szövetkezetek Intéző Bizottsága. Ekkor már 27 HTSz működött az országban. A szervezet első tíz évében a fő hangsúlyt a termelés közvetlen segítésére helyezte, amely a szükséges anyagok, eszközök beszerzése mellett, a tenyészanyag

Balogh József

utánpótlás biztonságának, és a feldolgozás alapjainak megteremtését célozta meg. Szervezte, kivitelezte, üzemeltette az ehhez szükséges közös létesítményeket (pl. 1963-ban a Dinnyési ivadéknevelő építése).

Az 1967. évi III. tv-ben megfogalmazott érdekképviseleti funkciók betöltése érdekében az év decemberében az Intéző Bizottság átalakult, és annak jogutódjaként jött létre a Halászati Termelőszövetkezetek Szövetsége, amely mint önálló szakmai érdek-képviselet működött tovább. A feladat rövid megfogalmazása két pontban foglalható össze:

» szakmai érdekvédelem,
» gazdasági érdekképviselet.

A szövetség működését vizsgálva érdemes a ciklust 1967-től 1986-ig áttekinteni, amely időszakban leginkább a gazdaság szabályozásában jelentkező változásokra kellett a megfelelő választ megadni.

» Természetes vizek használatba adási idejének rendezése által a gazdálkodás jogbiztonságának megteremtése (1978-ban határidő nélkül kerül a HTSz-ekhez a halászati jog).

» Konkurencia harcok a horgász szervezetekkel a hagyományos természetes vizekért, és az újonnan épülő víztározókért.

» Humánpolitikai kérdések, munkadíjak és ennek szabályozása, közterhek csökkentése. (Szakmai képzés, továbbképzés.)

» A visszaszoruló fogási eredmények kompenzálása érdekében területek vásárlásának elősegítése halastavak építése céljából

» A gazdasági-bevételi visszaesések ellensúlyozására melléküzemágak kialakításának segítése: csárdák, gombüzemek létrehozásával.

» A szövetségi vezetés 1972-től lehetőséget teremtett a halászati ágazattal rendelkező mg-i szövetkezetek belépésére is: 1978 végére 16 szövetkezet élt a lehetőséggel.

Eseményekben igen gazdag volt az 1987-től napjainkig tartó 20 esztendő is. A korszak történetét talán célszerű a szerve-

(Folytatás a 2. oldalon)

Tartalom:

Intéző Bizottságból szövetség ____ 4
Id. Vida András, az első elnök ____ 5
A múlt is büszkén vállalható ____ 6
Halászati szövetségek a világ más tájain ____ 8
Halász hagyományok és halász dinasztiák a Tisza-vidéken ____ 9
A HAKI a halászati ágazat fejlődéséért ____ 12

Szemelgetés a szövetség 50 évéből

(Folytatás az 1. oldalról)

zeti átalakulások áttekintésével kezdeni, hiszen ezek nem öncélúak voltak, hanem igyekeztek a meghatározott feladatokhoz igazodni.

A Halászati Termelőszövetkezetek Szövetsége az 1989. évi december 20-ai közgyűlésén megalakította a Haltermelők Országos Szövetségét (HALTERMOSZ), amelynek lényeges szempontja volt a változtatás az Alapszabályban, hogy Magyarország területén bármely gazdasági társaság, vagy bármely személy, aki halászattal foglalkozik, tagja lehessen a Szövetségnek.

A kilencvenes évek elejének gyorsan változó gazdasági-politikai környezete szükségessé tette, hogy a piac szabályozási szerepre a halászat egy újonnan létre hozott szervezettel válaszoljon, így a HALTERMOSZ 1992. szeptember 25-én hosszú előkészítés után, 40 taggal megalakította a Halászati Termék Tanácsot. Ez a szervezet szerepét betöltve, hosszas, szenvedélyes vitákat sem nélkülözve került összevonásra a Szövetséggel 2003. december 12-én a két szervezet együttes közgyűlésén, hogy mint Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa működjön tovább.

A Szövetség történetében az 1987. év – a 30. évforduló visszaemlékezései és ünnepi rendezvényei mellett – sok vonatkozásban jelentős változásokat is hozott. Hiszen az 1986-os tisztújítás új feladatokat jelölt ki az érdekérvényesítésben és képviseletben egyaránt. Az új feladatok igényelték a Szövetség munkaszervezetének újszerű kialakítását, amit *dr. Sallai Lajos* elnök a következőképpen fogalmazott meg: olyan „fazonos hivatal" kell, amely sokrétű szakmai felkészültségével segíti a tagok gazdálkodását, de az eredmények és a várható tendenciák összegzésével képes az ágazat átfogó fejlesztését képviselve beilleszteni a halászatot a mezőgazdasági ágazat egészébe.

1986-87-ben jó néhány szövetkezetben is a választási ciklus végeztével a tisztújításokon korábbi és újonnan választott tisztségviselők kaptak bizalmat. A Szövetség segítő szerepe itt is szükséges volt annál is inkább, mivel a HTSz-eknél néhány területen hiányoztak felsőfokú végzettségű szakemberek. Ilyen volt a jogi és az állat-egészségügyi terület. Érzékenyen érintette az egész ágazatot, de a tagszervezeteket is, hogy a halászati szakemberek számára ekkor megnyílt a külföldi munkavállalási lehetőség is. A felsoroltakból következett, hogy – mai szóhasználattal élve – a humánpolitikai kérdések az érdekképviseleti munka előterébe kerültek.

Erre az időszakra esik a belföldi kereseti piac visszaesése, így a szövetség a termelés stabilitása érdekében vállalkozott az önálló export értékesítés beindítására.

Az elnökség bővítette az erkölcsi elismerés lehetőségeit azzal, hogy az egyéni teljesítmények díjazását kiegészítette a „Szövetkezeti halászatért" emlékplakettel.

1988-tól kezdődően az érdekképviseleti munka homlokterében az egyre gyorsuló ütemben jelentkező gazdasági és társadalmi változások kezelése, és az erre adandó válaszok kidolgozása volt a fő cél. Ezen időszak érdekképviseleti teendőit az alábbiak szerint összegezhetjük címszavakban:

» stratégia: új gazdaságpolitikai irányelvek kialakításában aktív részvétel;

» napi teendő: a tagok által igényelt érdekképviseleti és szolgáltatási feladatok ellátása.

A rendszerváltás utáni évek (1990 után) fő kérdése a privatizáció, illetve a tulajdoni kérdések lettek. A gazdálkodás alapját visszahelyezték a magántulajdonra. E kérdésben az érdekképviselet egyszerűen fogalmazott: „sajátos képviseleti eszközeivel a szakmai befektetőket támogatja." Utólag megállapítható, hogy e törekvés jelentős részben megvalósult.

A továbbiakban nézzük meg, hogy mit írt a krónikás egy-egy év kiemelkedő eseményeiről:

„1993. március 27-én a szövetségi munka és az ágazatot érintő kommunikáció javítása érdekében a HALINFORM mutatványszámot jelentet meg a Szövetség. Kellő érdeklődés hiányában nem valósult meg."

1995-ben a magyar ponty tájfajták minősítése érdekében megalakulnak a Szövetség szervezésében a pontytenyésztő szervezetek, majd a pontytenyésztő tagozat. A világon először kerül kidolgozásra a Szövetség közreműködésével a Ponty teljesítmény vizsgálati kódex, majd az igen jelentős nemzetközi érdeklődés következtében megjelenik ennek angol fordítása is: Carp Performance Testing Code címmel.

1997-ben hirdetik ki az 1997. évi XLI trv-t A halászatról és a horgászatról. A törvényalkotási munkában a Szövetség szerepe a következőkben foglalható össze: Az érdekvédelmi munka kiemelt helyen szerepelt a törvény előkészítésében és elfogadásában végzett szakmai munka. A hivatalos megkereséseken kívül – amely az érintett minisztériumot és parlamenti bizottságokat ölelte fel – megfelelő körültekintéssel „lobbiztunk" a pártoknál, illetve az országgyűlési képviselőknél. E munkában jó kapcsolat alakult ki a horgászok érdekképviseleti szervezetével is. Sajnos azonban az utolsó pillanatban benyújtott és elfogadott módosító javaslatokat már kezelni nem tudtuk, így néhány helyen a törvény belső koherenciája szenvedett csorbát és a halászat ökológiai érdekei is sérültek.

A Szövetség történetében az 1987. év – a 30. évforduló visszaemlékezései és ünnepi rendezvényei mellett – sok vonatkozásban jelentős változásokat is hozott.

1998-ban kiemelt hangsúlyt kap az érdekvédelmi munkában a marketing és a fejlesztési kérdések köre.

1998-ban kiemelt hangsúlyt kap az érdekvédelmi munkában a marketing és a fejlesztési kérdések köre. Továbbá egyre növekvő tényezővé válik a halastavak vízi élettérként betöltött szerepe, hiszen egy 1995-ös felmérés szerint az üzemelő halastavak 28 százaléka részben, vagy teljes mértékben természetvédelmi területen van. E kérdéskörön belül újra napirendre kerül a hosszú idő óta megoldás nélkül maradt „halevő" fajok kártételének kezelése. Kidolgozásra került a Magyarországi Nemzeti Biodiverzitás Programja keretében a halászat szerepe a biodiverzitásban is.

2000. év. A halászati törvény értelmében az államot megillető halászati jog átengedéséről szóló határozatok 2001. január 1.-én érvényüket vesztik, így pályázatok kiírására került sor. A Haltermelők Országos Szövetsége az ezzel járó problémák, és feladatok kezelésére még 1999-ben létrehozta a szövetség tagjaiból álló Természetesvízi Bizottságot, melynek legfőbb feladata a gazdálkodók informálása, és a hasznosítók felkészítése volt a pályázatok elkészítésére. Februárban megjelent a Halászati Lapok első száma.

2001. évben az ötéves választási ciklus lezárása, és tisztségviselők választása történt meg, mint egyik jelentős esemény. A ciklus sokrétű feladatainak jelentős részét elismerően oldotta meg az operatív testület a tisztségviselők támogatásával, hiszen a tagság 54 tagszervezetről 69-re nőtt. Reményeink szerint ez azért történt, mert a tagok piaci esélyei javultak a belépéssel. A következő időnek a teendőit 12 pontban fogalmazta meg a vezetés, és hagyta jóvá a közgyűlés; ezek közül néhány jelentősebb a következő:

Termelésre vonatkozóan:

» a pontytermelést csak a fizetőképes kereslet növekedése esetén szabad növelni;

» a ragadozó halak, és más őshonos halfajok tenyésztésére és kereskedelmére a korábbinál nagyobb figyelmet kell fordítani.

Fogyasztás – kereskedelem:

Az 1999-ben megkezdett marketing kommunikációs programot a rendszeres halfogyasztás elfogadtatására kell „kihegyezni". Az Európai Unióhoz való csatlakozás során, ennek piacra gyakorolt hatását

különös figyelemmel kísérve kell a hazai stratégiát felépíteni.

Belső ügyek:

» felül kell vizsgálni a Szövetség és a Halászati Terméktanács működtetésének összehangolását, összekapcsolását;

» a már működő belső kommunikációs eszközöket továbbvinni és korszerűsíteni kell (internet, Halászati lapok).

2002. évben az egész országot behálózta a szövetség által korábbi években elkezdett „halételek ünnepségének" sorozata. Így válogatás, majd nevezés útján megrendezhetővé vált az Óbuda szigeten az első Halételek Országos Ünnepe gasztronómiai fesztivál.

Ebben az évben indul az agrár-környezetvédelmi program.

Ez évben alapította és ítélte oda első ízben a szövetség a „Magyar Halászatért" emlékérmet.

2004. évben sikertelen kísérletek történtek az ágazatban a termelői csoportok megalakítására. Sikeres volt viszont a szövetség munkájában, az érdekegyeztető tanácsban történő részvétel (FÖVET).

2005. év eseményeinek sorából kiemelkedőnek tartom a Parlamenti nyílt napot, amely a halászat és horgászat helyzete és lehetőségei az EU-tag Magyarországon témával foglalkozott. A közös állásfoglalás egyetlen pontját emelem ki emlékeztetőül, amely a jelen helyzetből kiindulva határoz meg feladatokat. „Határozottabb fellépés szükséges a vizek hal-állományát, a horgászatot és a halászatot veszélyeztető, emberi és természeti eredetű (vízszennyezés, új állatbetegségek stb.) támadások ellen. Erősíteni kell a bűnüldöző szervek és a halőrök együttműködését (halkommandó)."

Az előzőekben bemutatott szövetségi tevékenységekből kiolvasható, hogy az érdekvédelmi munka középpontjában mindvégig a szakmai érdekérvényesítés állt, és az ehhez kapcsolódó gazdaságpolitikai kérdésekben kerültek kialakításra a véleményezések. A szövetség ezt az alapelvet működése alatt mindvégig követte, és soha nem váltott át pártpolitikára. Kiemelten kezelte mindvégig a tagszervezetek személyi állományának, és legfőképpen a halászoknak munkadíjazását, szakképzését, továbbképzését, és gondoskodni igyekezett nyugdíjasairól. A továbbképzés érdekében különböző szakmai feladatok elsajátítására rendszeres téli tanfolyamokat tartott, és a tapasztalatok bővítésére más és más céllal számos országba szervezett tanulmányutakat. De álljon itt egy példa a nyugdíjasok érdekében tett intézkedés sorozatból is, amely ugyan csak részben hozott eredményt. Eredményes volt az a kezdeményezés, amelyet a kivételes nyugellátás ügyében indított a szövetség, mert az 1980-as évek végén 130 fő részesülhetett ebben a nyugellátásban.

Eredményes volt az a kezdeményezés, amelyet a kivételes nyugellátás ügyében indított a szövetség, mert az 1980-as évek végén 130 fő részesülhetett ebben a nyugellátásban.

Sajnos nem volt sikeres az a kezdeményezés, amely a halászok nyugdíj korhatárának csökkentése érdekében történt. Bár a Reumatológiai Országos Egyesület által vizsgált 620 halásznál észlelt elváltozások megegyeztek a föld alatt bányamunkát végzők elváltozásainak arányával.

A működés ideje alatt folyamatos volt a szövetség kapcsolata az ágazatot felügyelő kormányzati szervekkel, hiszen az érdekérvényesítés csak lojális együttműködéssel, illetve kompromisszum készséggel volt mindig is elérhető. A legtöbb esetben sikerült is elérni az állam által különböző korszakokban adott szubvenciókat, azonos szinten a mezőgazdasági ágazat többi szereplőjével.

Lényeges szempont volt mindig is, hogy a mezőgazdaságban, működő egyéb társ- szervezetekkel, intézményekkel a jó kapcsolaton túl keressük az együttműködés lehetőségét is. Úgy tartotta a szakmai vezetés, hogy e kapcsolatokon keresztül felerősíthető, megtöbbszörözhető az érdekérvényesítés.

A Szövetség megalakulása óta kapcsolatot tart fenn külhoni országok hasonló szakmai szervezeteivel. A nemzetközi halászati szervezetekben, mint tag részt vett és vesz a halászati ágazat elemzésében és jövőjének kialakításában. E szervezetek némelyikében szakembereink elnöki, elnökhelyettesi vagy egyéb tisztséget töltenek be. Az utóbbi idők preferált kapcsolata az Európai Akvakulturás Termelők Szövetségében való részvétel (FEAP), amelynek 1999 óta tagja a Szövetség. A magyar halászat elismertségét öregbítette, hogy 2004 évben a FEAP két rendezvényét is hazánkban tartotta. Így februárban itt került megrendezésre a hatodik regionális konferencia, amely az édesvízi halászat és haltenyésztés témakörét ölelte fel. Valamint ebben az évben Budapest volt a FEAP közgyűlés helyszíne is.

A Szövetség munkáját a kor szelleméhez kívánta igazítani, foglalkozva a jelen problémáival is, de soha nem feledkezve meg a jövő alakításáról sem. Ezen aktuális feladatok megoldásában a tagszervezetek képviselői is mindig szerepet kaptak, ennek érdekében a Szövetség a tagszervezetek képviselőiből, az adott témában jártas szakemberekből állandó, vagy ad hoc bizottságokat, illetve tagozatokat alakított ki.

A Szövetség munkáját a kor szelleméhez kívánta igazítani, foglalkozva a jelen problémáival is, de soha nem feledkezve meg a jövő alakításáról sem.

A taglétszám növekedésével – amely ma 100 szervezetet jelent – a konzultációs lehetőség, a véleménynyilvánítás megjelenítésének javítására a közgyűlés jóváhagyásával 4 régiót alakított ki az érdekképviselet.

Fontos része volt az érdekvédelmi munkának, hogy az ágazatot egy-egy korszakban leginkább előre vivő kérdéseket hangsúlyozottan kezelje. Ez a törekvés a Szövetség történetében végig kísérhető jelenség. Így jól elkülöníthetők a következő főbb korszakok:

» a termelési feltételek javítása,
» a termelés stabilizálása,
» pénzügyi kérdések rendezése,
» személyi feltételek javítása,
» jogbiztonság megteremtése,
» kereskedelmi tevékenység javítása,
» melléküzemágak működési feltételeinek megteremtése,
» új tulajdonviszonyok kialakításánál szakmai szempontok érvényesítése,
» ágazati kommunikációs marketing tevékenység kibontakoztatása,
» üzemelési és gazdasági kérdéseket akadályozó vízügyi és természetvédelmi problémák megoldása.

A szövetség rendezvényeiről megemlékezve 50 éves távlatból is az állapítható meg, hogy az mindig a szakmai bemutatkozást (pl. OMÉK-on való közreműködés és bemutatkozás), illetve az „áru" bemutatását szolgálta.

Az olvasó talán hiányolja, hogy nem számoltam be a sok-sok sikertelen, még a mai napig meg nem oldott kezdeményezésről, de ezt az írásos krónikák, (szövetségi jelentések, fehér könyv) sem tartalmazzák. Meg kell azonban jegyeznem, hogy ezek soha el nem felejtődnek, hiszen nincs olyan hivatalos szövetségi rendezvény, ahol a tagok számon ne kérnék a szövetségi munkatársaktól. Ilyen örökzöld témák a vízdíj, a halas tavi vízszennyezés, az igényelt, de meg nem kapott vagy megszüntetett támogatások, a természetvédelemmel folytatott kártérítési viták, stb. Természetesen, e témák felvetésével újra és újra próbálkozni kell a megoldás eléréséig.

Felvetődhet, vajon milyen lesz a következő 50 év? Röviden: rajtunk múlik!

A szerző természetesen nem jós, nem jövőbelátó, de a halászatban eltöltött csaknem 50 esztendő tapasztalata alapján azt az üzenetet küldi aktív halász barátainak, hogy az eredményes továbbjutáshoz szakmán belüli béke és megegyezés kell. Természetesnek tartja ugyanakkor a szenvedélyes szakmai vitákat, ahol a jó szándék vezérelte előnyösebb eszme győz és ezt a netalán alul maradt kisebbség nem további ellenállásával, az ellentétek szításával, hanem elfogadva a jobb eredményt garantáló érveket, azokat támogatásával segíti.

Az elkötelezett halászok mindig reménykedve tekintettek a jövő felé, tegyük mi is ezt!

Jó eszközöket a fogáshoz!

Balogh József

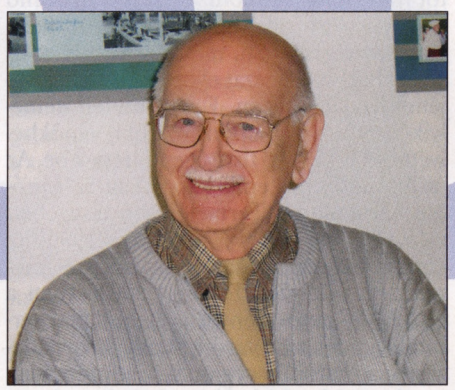
Intéző Bizottságból szövetség

Pékh Gyula 82 éves kora ellenére úgy idézi fel a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa 50 évvel ezelőtti megalakulásának társadalmi-gazdasági körülményeit, mintha mindez tegnap történt volna. Az idő ez úttal nem a megszépítő messzeségbe nyúlott vissza: sokkal inkább a tényeket sorolta a ma is jó egészségnek örvendő nyugdíjas köztisztviselő. A halászattal, a hallal 1943-ban találkozott először, miután édesapjának az egyik nővére Bartha Károlyhoz ment férjhez, aki kitűnő tógazdaként volt ismert a délvidéken. Az óvári egyetemi diploma kézhez vétele után, 1947-ben, először a Hortobágyi Halgazdaság Rt.-nél, majd az államigazgatásban helyezkedett el, s itt is a magyar halászat volt a területe.

Okleveles mezőgazda végzettséggel 1947-ben sem volt könnyű állást szerezni: *Pékh Gyula* 15 helyre adta be felvételi kérelmét, ám először csak a Magyar Tógazdaságok és Halkereskedelem Rt.-től jött egy papír, amely szerint kinevezték a Hortobágyi Halgazdaságnál próbaidős gyakornoknak. Ezt a helyet el is foglalta az ifjú mezőgazdász, s hat hónap után kinevezték tógazdasági segédtisztnek.

A cég központjában állítólag azért tettszett meg az ifjú szakember, mert szép volt a kézírása. *Sivó Emil*, a Hortobágyi Halgazdaság Rt. akkori vezérigazgatója felrendelte Budapestre Pékh Gyulát, ahol központi agronómusként dolgozott tovább. Rábízták a tápiószecsői gazdaság és a diósjenői tavak kezelése. Tanulságos évek voltak ezek, olyannyira, hogy a Földművelésügyi Minisztériumban, *Erdei Ferenc* agrárminiszter is felfigyelt rá. Berendelte Pékh Gyulát másik három hasonlóan fiatal szakemberrel a minisztériumba, ahol előadónak nevezték ki. Abban az időszakban – 1953-at írtak ekkor – rengeteg átszervezést éltek meg a köztisztviselők, s Erdei miniszter a fiatalokat tolta előtérbe. Pékh Gyula főnöke, *Seregélyi József* jó kiállású, nagybajuszú magyar ember volt, akár róla mintázhatták volna a magyar parasztot, bár soha sem volt földműves, ipari munkásként kezdte életét. Hogy hogyan működött a közigazgatás, jól példázta Pékh Gyula esete is: Erdei magához rendelte, s kikérte a véleményét az általános balatoni tilalom feloldásáról. Az előadó akkori véleménye meghatározó volt, így nem oldották fel az általános halászati és horgászati tilalmat a Balatonon.

A halászok már 1945 előtt is szervezettek voltak, különböző halászati társulatok működtek, s az akkori halászati törvényben is belátták, hogy a vizeket nem lehet csak a parti tulajdonhoz kötni, azzal gazdálkodni is kell. Gazdálkodni pedig, csak úgy lehet, ha összefüggő, nagy vízszakaszokat jelölnek ki egy-egy gazdaságnak. A kijelölt területeket halászati társulások bérelhették. Az 1945 utáni törvények államosították a halászati jogokat is, bár a halászati társulások a megszokott területeiken szerettek volna továbbgazdálkodni. Ennek eléréséhez azonban szervezettségre volt szükség. A halászati társulások utódai szövetkezetté alakultak, s így tovább bérelték az államtól a vizeket és a halászati jogot. A politika azonban nem szívesen ismerte el ezeket a szövetkezeteket, mert valójában fejlettebbek voltak a mezőgazdasági szövet-

Pékh Gyula

kezeteknél. Erdei Ferenc miniszterként a halászati szövetkezetek mellé állt, s azt mondta, hogy ezeket a szervezeteket támogatni kell, s át kell alakítani őket halászati termelőszövetkezetté. Annak idején több mint 30 htsz alakult, amelyek úgy ítélték meg, hogy egy központi szervezetre szükségük van. A minisztériumban egy halászati főosztály és a megszüntetéséig, 1955-ig az Országos Halászati Felügyelőség foglalkozott a magyar halászattal. Nagy tett volt, hogy az 1961. évi halászati törvénybe ismét bele tették a halászati főfelügyelőség megalakítását.

A jól működő htsz elnökök – mint id. *Vida András, Forgó István, Bencze Ferenc, Kopeti József* stb. – úgy gondolták, hogy kellene egy legális szervezetet létrehozni, amelynek fizetnének is a működéséért. Így jött létre a Halászati Intéző Bizottság 1953-54-ben, ahol *Nádasdy György, Faragó Sándor* és Podraczkyné dolgozott. A bizottság a minisztérium épületében, a negyedik emeleten kapott helyett. Bencze Ferenc a nagyapjától tanulta a halász mesterséget, majd a folyamőrségtől őrmesterként leszerelve kinevezték a Paksi HTSZ elnökének. A többi htsz elnök úgy ítélte meg, hogy Bencze Ferenc megfelelő ember ahhoz, hogy az Intéző Bizottság társadalmi elnöki tisztét betöltse. Az 1956-os események után is megmaradt, illetve újjáalakult az Intéző Bizottság, amit az akkori földművelésügyi miniszter, *Dögei Imre* is elismert. Dögei után *Losonczi Pál* ült a miniszteri bársonyszékbe, akkor Pékh Gyula már országos halászati főfelügyelőként dolgozott. Az Intéző Bizottság 1957. február 23-án a Haltenyésztési Kutató Intézet dísztermében, a Herman Ottó utca 15-ben (ma Központi Élelmiszer-ipari Kutató Intézet) ünnepélyes keretek között alakult meg, amely a Haltermosz jogelődjének tekinthető. Pékh Gyula pontosít egy korábban elterjedt információt: az intéző bizottság nem 1956. október 23-án ült volna össze megalakulni. Erre a napra a megyei felügyelőket hívta össze a főfelügyelő, de mint az eseményeket utólag ismerjük, ez elmaradt a forradalom kitörése miatt.

A halász szakma 1957 és 1961 között egyre erősödött, s ez eredményezte, hogy 1961-ben megszületett a halászati törvény, amelynek „szülőatyja" Pékh Gyula volt. Az Intéző Bizottság – Bencze Ferenc volt a titkár, de itt dolgozott Nádasdy György, *Szendrényi Zoltán*, majd 1958-tól *Antalfi Antal* – idő közben kiszorult a minisztériumból, így vásárolták meg a mai székház, a Vöröskő utcai épületet. A minisztérium anyagilag támogatta a bizottságot a ház megvételében, de arra nem volt elegendő pénz, hogy az egész házat megvegyék. Az 1961-es törvény megteremtette a halászati alapot, amelyből a magyar halászat fejlesztését oldották meg. Ebből a pénzből – a halászati jogért fizetett díjakból állt össze a halászati alap – épült a Dinnyési Ivadéknevelő Tógazdaság is, amelyet eredetileg Püspökladányban terveztek megépíteni. Ám az akkori miniszter helyettes *Klenczner András* „megfúrta" a helyszínt, így Dinnyésen épült meg az ivadéknevelő 1963-ban.

Az első halászlé főző versenyeket még Erdei Ferenc minisztersége alatt szervezték meg. A szegedi eseményen a miniszter is megjelent, s az volt a véleménye, hogy ezekre a versenyekre szükség van a halfogyasztás növelése, propagálása érdekében. E véleményben ma sincs változás, bár mára már jelentősen átalakult a halász szakma Magyarországon, amit az ötvenes, hatvanas években a szervezett halászság az állami vezetés segítségével jól fel- és kiépített.

H. Gy.

Egyen halat finomat falat

Id. Vida András, az első elnök

„Mélységes mély a múltnak kútja. Ne mondjuk inkább feneketlennek?" Thomas Mann: József és testvérei trilógiája kezdődik ezekkel a sorokkal, amelyek a mi esetünkben is jól tükrözik a valóságot. A szövetség ötven éves évfordulója kapcsán kutakodunk ugyanis a hiteles történetek után. Szerencsére van hol kutakodni, hiszen él még néhány kortárs halász, vezető, akik előbányásszák emlékezetükből az elmúlt öt évtized eseményeit. Ebből a sorból nem maradhatott ki id. Vida András sem, a Haltermosz első elnöke, aki 14 éven át töltötte be ezt a tisztet. Bandi bácsi 83 évesen is fitt, jó egészségnek örvend.

Mielőtt a szövetség megalakulásáról beszélgetnénk, *Vida András* a Győri „Előre" Halász Szövetkezet létrejöttét eleveníti fel. Köztudott, hogy az ötvenes évek eleje nem volt könnyű időszaka az országnak, különösen nem az akkoriban szerveződő halászati szövetkezeteknek. A Győr-Sopron-Moson megyében három szövetkezet jött létre: a győri, a mosonmagyaróvári és a fertői. A parti tulajdonosok 200 ár után nyertek egy szavazatot a szövetkezetben, de az első alakuló gyűlésen nem is jött létre a szövetkezet. A második próbálkozáson már jelen volt *Pékh Gyula is.* A szövetkezet első elnökének *Gaszler Gyulát* választották. Id. Vida András és testvérbátyja a vezetőség tagja lett.

Bandi bácsi Szapon tanulta a halász szakmát, s a tanulás mindig is fontos volt számára. Mondhatni, egész életében tanult, mert gyorsan rájött, hogy csakis így tarthatja a lépést a fejlődéssel. Ami a szövetkezetet illeti, alakuláskor 203 tagja volt a gazdálkodó szervezetnek, ám a „revíziók" után 63 halász maradt meg szövetkezeti tagnak 1952-1953-ban. Id. Vida Andrást 1964-ben választották meg a szövetkezet elnökének. Bár ekkor már könnyebb volt a politikai helyzet, a halászati szövetkezetekhez hasonlóan a gazdasági szakemberek, s a helyzet megoldásában már segített a Halászati Termelőszövetkezetek Szövetsége is, amelynek titkára Bencze Ferenc volt. A szövetség is átalakult, s amikor 1973-ban elnöki rendszerre tértek át, akkor a szövetség első elnökének id. Vida Andrást választották meg.

Id. Vida András, ma is jó erőben van

A kisbajcsi telepet ma Szilágyi Gábor igazgatja

A szövetségnek 32 tagja volt, ez később 22-re csökkent, mivel ennyire apadt a htszek száma is. Pékh Gyula halászati főfelügyelőként, *Ribiánszky Miklós* az FVM halászati főosztálya vezetőjeként sokat segített a halászati szövetkezeteknek és az érdekképviseletnek is abban, hogy megerősödjenek. A megyei tanácsok többsége ugyancsak a halászati szövetkezetek mellé állt, s ennek következtében gazdaságilag is megerősödtek a szövetkezetek. A győriek például gombüzemet hoztak létre, ami jelentősen javított a szövetkezet gazdálkodási mérlegén. A gombüzem alapanyaga akkoriban a kagyló volt, amit a Dunából szedtek, gyűjtöttek a halászok. A szövetkezetek egyébként úgy működtek, hogy a halászok járták a bérelt vízterületüket, s kisszerszámmal fogták a halat. A zsákmányt viszont a szövetkezet által működtetett halboltban értékesítették, s a bevitt hal értékének 70 százalékát a halász kapta meg. A halon és a kagylón is maradt egy kis haszon, így a halászok nem maradtak jövedelem nélkül. 1972-ben pedig az angolna export is belépett a kereseti források közé, amit elsősorban Németországban értékesítettek.

A Dinnyési Ivadéknevelő Tógazdaság – amelyet 1963-ban építettek meg állami pénzekből – pontyivadékkal látta el a szövetkezetek jelentős részét, így rendszeresen telepítették a halat. A győriek Rajkától a komáromi vasúti hídig halásztak a Dunán, ekkor már a mosonmagyaróvári és a fertői szövetkezetet is a győriekhez csatolták. Vida András szerint futott a szekér, a halászok szép osztalékot kaptak év végén. A szövetség sokat segített a szövetkezetek gazdálkodásában, fejlesztésében. A győriek 28 millió forint értékű beruházást valósítottak meg, ebből épült meg a feldolgozó és a tározó is. Vida András 14 éven keresztül volt a szövetség elnöke, s hetente egyszer a Vöröskő utcában intézte az ügyeket. Arra is súlyt helyezett, hogy minden szövetségi taghoz ellátogasson.

Pezsgő időszaka volt ez a magyar halászságnak, nyugtázta az elnök az elmúlt évtizedek történéseit. A szövetség összefogta a tagságát, s az egyes tagok is jó viszonyban voltak egymással. A szövetkezeti elnökök ismerték, becsülték egymást, s ha kellett, segítették egymás munkáját. A mozgalmas éveket az is színesítette, hogy a halászat tudományos fejlesztése is virágkorát élte, új technológiákat hoztak létre, s ekkor alapozódott meg a magyar halászság jó hírneve a nagyvilágban. Az elnök ma is fájlalja, hogy néhány szövetkezetnél nem sikerült a tóépítés, mert nem volt elegendő víz a termeléshez. A szövetkezetek és a szövetség is erős anyagi alapokon álltak, nem véletlenül mondták irigykedve más szövetségbeliek, hogy a halászok szövetsége a milliomosok szövetsége.

Ma már más időket élünk…

H. Gy.

A múlt is büszkén vállalható

„Emlékezni, csak pontosan szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes. A Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa jogelődje megalakulásának ötvenedik évfordulóján igyekszem eleget tenni az előbbi feltételeknek. Igaz, nem az egész öt évtizedre, hanem csupán annak több mint a felére, mert ekkor már volt kötődésem, kapcsolatom a magyar halászsággal, halászattal. Az emlékezésre való felkérés úgy hangzott, hogy jogi, jogász szemszögből idézzem fel a szövetség elmúlt évtizedeinek az életét. Az alábbiakban ezt teszem, remélem nem a jog bikkfa nyelvén.

A szövetség ötven éves jubileuma egy nagy mérföldkő, s jó alkalom arra, hogy összegereblyézzük az emlékeket, élményeket, történéseket. Ezer és egy történet jut eszembe, amelyek ismertetésére korlátot szab a műfaj és a terjedelem. Az ötven év nagyobbik feléről már személyes élményekkel is rendelkezem, hiszen a halászati szövetkezeti mozgalom 1981-ben lépett be az életembe. Ez a kapcsolat 1984 óta személyesen a szövetséghez is köt, mert az óta vagyok valamilyen formában, közvetlen kapcsolatban az érdekképviselettel.

Az első történet, amely tulajdonképpen az egész további életutamat meghatározta – ezért is mondom el – 1982 novemberében-decemberében zajlott. Akkor még a Szolnok megyei TESZÖV jogi irodájánál dolgoztam, s egyik feladatom volt a szolnoki Felszabadulás Halászati Termelőszövetkezet jogi ügyeinek a vitele. Ebbéli minőségemben kért meg *Tárnai Pista*, a szövetkezet elnöke, hogy jöjjek el vele és *Kovács József*fel, a szövetkezet főkönyvelőjével egy HTSZ szövetségi rendezvényére, egy, az akkor hatályos szövetkezeti törvény aktuális módosítása kapcsán megrendezett fejtágítóra. Miután nekem is számos kérdésem volt a módosítással kapcsolatban, igent mondtam a felkérésre.

Akkoriban egyébként az ilyen eseményekre – ilyen rangos körben – rendszeresen sor került, legalább is a halászati szövetkezeti mozgalomban. Meg is telt az Agro Hotel melletti Olimpia szálló külön terme (itt volt a híres Piros Elefánt bár). *Dr. Fóris Imre*, a szövetség akkori, már idős jogtanácsosa viszont zavarban volt, mert az előadó nem jött. (Csak zárójelben: ez sem ismeretlen és rendkívüli a halász szövetség életében, mert már akkor is és most is gyakran találkozni azzal, hogy ez egy kis ágazat, s meg is lehet róla feledkezni. A megfeledkezésnek egyébként többféle megjelenési formája lehet…) Fóris Imre azt találta ki, hogy a jogászok közösen próbálják meg értelmezni a módosított törvényt. Munkamódszerként azt javasolta, hogy a legfiatalabb jogász olvassa fel a szöveget, s aztán közösen megvitatjuk a kérdéseket. Mai kifejezéssel élve workshop-pá alakult az értekezlet. A legfiatalabb én voltam, ezért nekem jutott a felolvasói szerepkör. Kialakult egy olyan szituáció, hogy miután készültem a rendezvényre, a felolvasás után a kérdéseimet elsőként azonnal fel is tehettem. Majd ennek egy lehetséges válaszát is megfogalmaztam, de facto, megtartottam az előadást.

Látható módon a jelenlévőknek is imponált a szereplésem, s ennek volt egyenes következménye az, hogy amikor Fóris Imre ténylegesen nyugdíjba vonult, akkor az ő kérésére *Bencze Ferenc*, a szövetség titkára megkereste a szolnoki TESZÖV-öt, hogy a jobb sorsa érdemes fiatal embert engedjék el a szövetségbe dolgozni. Elengedtek, s az óta a szövetségnél dolgozom. Kezdetben beosztott jogtanácsosként, aztán vezető jogtanácsosként, majd titkár-, később igazgató-helyettesként, ügyvédként, aztán igazgatóként, s most ügyvezető elnökként végzem a munkámat.

…ők nem a parancsuralomnak megfelelően kívánnak dolgozni, hanem a jogszabályok, törvények szellemében…

A múltunk persze, nem lehet a jövőnk. De a példa jól mutatja, hogy mitől volt valamikor és mitől lehet a jövőben is jól működő szövetség a szövetség. A magyar halászság mindig is jó emberi közösség volt. S ha már említettem a Piros Elefánt nevű presszót, akkor el kell mondanom, hogy az együttlétek, a mindennapi sikeres tevékenységhez szükséges tapasztalatcserék biztosításán kívül közösséggé kovácsolási lehetőséget is jelentettek. A szövetség a kívülállók szemében mindig egy összetartó közösség képét mutatta fel. Ilyen összejövetelekkor persze, a Piros Elefánt forgalmát jelentősen megnöveltük. A kötetlen beszélgetések sok-sok ügy elrendezését tették lehetővé. A másik, hogy a jogi élettel kapcsolatos általános megítélés a pártállami időszakban a megyei pártbizottság fontosabb jogforrásnak számított, mint a törvény. Jogászként találkoztam ezzel a jelenséggel. A szövetkezeti mivoltot, a múltjukból eredően komolyan vevő társaságban élt egy igény arra, hogy ők nem a parancsuralomnak megfelelően kívánnak dolgozni, hanem a jogszabályok, törvények szellemében. Benne volt az az igény, hogy a minket érintő jogszabályok meghozatalában részesek legyünk, s közösen vértezzük fel az érdekképviseletünket arra, hogy képben legyen. Nos, ezek azok a múltbéli elemek, amelyek a jelenben és a jövőben is minőségi szempontként fogalmazódnak meg a szövetségi munkát illetően. S ezek azok az elemek, amelyekre építkezni lehet és kell is.

A szövetség ötven éves jubileuma egy nagy mérföldkő, s jó alkalom arra, hogy összegereblyézzük az emlékeket, élményeket, történéseket.

A múltunk nem lehet a jövőnk, de a mi múltunk büszkén vállalható. Ez olyan stabil bázis, amire a legmodernebb 21. századi jól működő érdekképviselet építhet. Így utólag nézve, kétségtelen tény, hogy a '80-as évek közepén, végén a társadalmi mozgások megelőlegezték a rendszerváltozást. A gazdasági mechanizmus 1968-as beindítása, majd a '70-es évekbeli befékezése után az olajár-robbanást követően olyan helyzet alakult ki a '80-as évekre, ahol a későbbi korok történészei vörös fonalat fognak húzni, hogy itt látszik, hogy az ország hogyan haladt a rendszerváltozás felé. Ez azt is jelenti, hogy egy korábbi állapothoz képest jóval lazább formában jelentek meg azok a diktatórikus eszközök, amit például egy pártbizottság alkalmazott. Egy-egy konkrét szituációban persze, ez korántsem volt ilyen laza. De ennek az ellenkezője is igaz, hogy csak két példát mondjak erre. Az egyik: *Szilágyi Pistát* akarták a megyei pártbizottság parancsára eltávolítani a helyéről. Pistát nemrégiben választották az Ércsi Ságvári Endre Halászati Tsz elnökévé. Pistáék több pénzt fizettek ki a dolgozóknak, tagoknak, mint amit a pártbizottság jó szemmel nézett, ezért egyfajta büntetőadó megfizetésére kötelezték őket. A városi pártbizottság elküldte embereit a közgyűlésre, hogy Pistát váltsák le.

Bencze főnök nagyon nem szerette ezeket a szituációkat, bár igen fegyelmezett ember volt. Amikor azonban ilyen kellemetlen, kínos dolgokra került sor – s ezt nem bántásként mondom, mert fiaként kezelt – akkor engem küldött ezekre a helyekre, így a közgyűlésre is. Ebben benne volt a bölcs érdekképviseleti magatartás is, nevezetesen, hogy volt a szövetség számára visszaút. Ha valamit eltol a fiatalember, akkor ő, mint titkár még mindig mondhat mást, sőt a testületi döntés mögé is bújha-

tott. A közgyűlésen néhány kérdést tettem fel, miután több pártbizottsági ember Pista fejét követelte. Én csak annyit mondtam, hogy ez egy szövetkezet, önök itt a tagok, s önök döntenek. De a döntésüket mérlegeljék. Azt mondják, váltsák le az elnököt azért, mert maguknak olyan béreket fizettek ki, amit a pártbizottságon úgy gondoltak, hogy nem kellett volna. Döntsenek tehát erről, de higgyék el, a maguk döntése ellen nincs apelláta. Pistát persze, nem váltották le, volt is belőle botrány, de a botrányon túl ennek már nem volt más következménye. Néhány évvel korábban valószínűleg nem így fejeződik be a történet.

Ha ezek a halászok, halász cégek összefognak, akkor többüknek van esélye a sikerre, s a túlélésre. Ezt látták az eleink, s ennek megfelelően cselekedtek.

A másik példa a közösség egészét érintette. A '80-as évek második felében a gazdaság nyögve-nyelve ment, a politika példát akart statuálni, mondván, aki rosszul gazdálkodik, nem folytathatja a tevékenységét. A központokban elhatározott döntéseknek megfelelően a veszteséges szövetkezetek körében, mutatóban, riogatásul felszámolásokra is sor került. Az elsők között felszámolt szövetkezetek egyike a nyíregyházi Alkotmány Htsz volt. Hogy miért került ebbe a helyzetbe, az maradjon homályban. Tény azonban, hogy ahol halnak kellett volna lennie, ott nem volt hal, s ahol a pénznek kellett volna lennie, ott a pénz nem volt meg. Egyszóval, nem volt meg a halpénz. Az elnökség kitalálta, hogy az nem jó dolog, hogy a nyíregyházi halászoknak nem lesz hol halászniuk, ezért gondolkodtunk, mit lehet tenni. Akkor a cégalapításnak nem volt társadalmi gyakorlata, de a szövetség belevágott a dologba, s a felszámolás részeseivé akart válni. Mint a felszámolási folyamat részese, a birtokon belül a helyzetet is felhasználva alakítottunk egy olyan új társaságot, céget, amelyik folytathatja a halászok érdekében a halászati jogok birtoklását. Magyarán, legyen a halászoké a vízterület, hogy legyen hol dolgozniuk. Ehhez akkor is pénz kellett, 4 millió forint, amit négy szövetkezet dobott össze: a Győri „Előre" Htsz, az esztergomi Úszó Falu Htsz, a gyomaendrődi Viharsarok Htsz és a szegedi Tisza Htsz. Nevezetesen *id. Vida András, Igaz Antal, dr. Csoma Antal* és *Pelle László* voltak az elnökök, akik vállalták a befizetést. Nekibuzdultunk, én bokáztam a megyei tanácselnökhelyettes előtt, hogy *Lakatos András* elvtárs – ő később országgyűlési képviselőként kollégám volt – engedje meg, hogy a szövetség részt vegyen a felszámolásban. Nem tettek nekünk keresztbe, igaz, mellette sem sokat, viszont azt a segítséget megadták, hogy kivásároljuk az adósságot. Így nyert a magyar halászság egy *Radóczi Jánost*, akit valahol nem szerettek, és úgymond kinyomták az előző munkahelyéről, viszont az új cégben kineveztük vezetőnek.

Egy érdekképviselet csak akkor tudja komolyan venni a feladatát, ha a tagság is úgy gondolja, hogy neki erre van szüksége, s akként is működteti. Ez az érdekképviselet mindig az aktuális helyzetnek megfelelően érhet el eredményeket. Ez egyfajta irigységet is szült a szövetséggel szemben, magas volt az SI faktor (SI: sárga irigység. A szerk). A Haltermosz ötven éves. A jogelőd, amikor megalakult, és ahogy működött, érdekes mintaként is szolgált a tíz évvel későbbi, az 1967. évi szövetkezeti törvényben megfogalmazott érdekképviseleti tevékenységhez. Ahogy működött a jogelődünk, a későbbi, általános érdekképviseleti modellként megjelent a törvényben.

A valós piaci körülmények megjelenése nem okozott törést a halászok munkájában. Annál nagyobb törést okozott viszont az, hogy a rendszerváltás idején a szövetkezetek társadalmi megítélése olyan volt, amilyen. De ne mélyedjünk el ennek elemzésében, mert ez nagyon messzire vezetne. Ezzel a helyzettel is szembe kellett néznünk, s innentől kezdve létkérdéssé vált, hogy a fontos információk hogyan, milyen körből jutnak birtokunkba. Amikor érzékeltük a veszélyt, összedugtuk a fejünket, és eldöntöttük, hogy minden párttal jóban leszünk. Kezdetben nem lehetett senki sem párt semleges, ezért eléggé tudatosan mindegyik párt felé kinyújtottuk csápjainkat. Így azt is sikerült elérni, hogy a privatizációs időszak kezdetén a halászat és a szakma számára segítséget kaptunk. Elértéktelenítették a halas tavak földterületeit, ami nagy veszedelmeket rejtett. Olyan technikákat sikerült jogszabályba öntetnünk, amivel sok halas tavat menthettünk meg a szakma számára. Amikor a privatizáció szele elérte a természetes vizeket, akkor olyan halászati törvény született, ami ezzel szemben az ökológiai és a halászati szempontok érvényesítését is biztosította.

Az ötven év értékelése keveseknek adatik meg. Amit én láttam belőle, s az irodalmi ismereteim is ezt mondatják velem, hogy az elődeink a legkorszerűbben jártak el. Akármilyen társadalomról van szó, önmagában egy halász, egy halászcég bármikor elsöpörhető. Ha ezek a halászok, halász cégek összefognak, akkor többüknek van esélye a sikerre, s a túlélésre. Ezt látták az eleink, s ennek megfelelően cselekedtek. Igazukat fényesen példázza, hogy már ötven év van mögöttünk, mint ahogy a tagjaink mögött is. E nélkül, valószínűleg többen kerültek volna arra a sorsra, mint jó néhány halász szervezet már a rendszerváltás előtt. A túlélés és a siker záloga a saját jó tevékenység mellett az ütőképes érdekképviselet léte. Nekünk ilyen szövetségünk van, s ez biztos bázis. A valódi kérdés az, hogy mik az újkori követelmények? Azért vagyok könnyű helyzetben, mert nem oly régen volt a tisztújító közgyűlésünk, ahol az előttünk álló feladatokról is határoztunk. A modernség és a napi aktualitás okán is mindenképpen ki kell emelnem a feladatok közül, hogy mind a tagokhoz fűződő viszonyban, mind a társadalmi kapcsolatainkban az elektronika, az informatika abszolút elsőbbséget kell, hogy élvezzen. Oly mértékben gyorsulnak fel körülöttünk az események, hogy e nélkül képtelenek lennénk a feladatok ellátására. Egy két nap alatt véleményezendő, bonyolult jogszabály tervezet csak akkor ad arra esélyt, hogy ebben a tagok valódi érdekei is megjelenhessenek, ha interaktív eszközökkel, napi kapcsolatban vagyunk tagjainkkal. Ennek kialakítása kezdődött el, szerintem, az idén megvalósul a célkitűzés. Az információ hatalom, s ha ezt mi egymás között jól működtetjük, akkor az érdekképviseletnek lesz a szó jó értelmében vett hatalma, amivel az érdekeket tudja érvényesíteni a jövőben is."

Dr. Orosz Sándor
ügyvezető elnök

A marketinglogó ma is érvényes

Halászati szövetségek a világ más tájain

A halászat és haltermelés szerepe a világban nagyon eltérő lehet, attól függően, hogy azokat hol, kik és milyen célból gyakorolják. A kép még árnyaltabbá válik akkor, ha az egyre jobban terjedő megnevezés szerint a horgászatot szabadidő halászatként, a hivatásos halászathoz hasonlóan, azzal egyenértékűen fontos tevékenységként kezeljük. A halászat és haltermelés különleges státuszát és megítélését környezetgazdálkodási és környezetvédelmi szempontból az adja, hogy földünk egyik legjobban limitált és szennyeződésnek kitett elemének, a víznek mennyisége és minősége alapvetően meghatározza azok működését és eredményességét. Ezek tükrében a halászok és haltermelők szövetségei sokféle szerteágazó szempont figyelembevételével kell, hogy működjenek, ha eredményesen akarják képviselni tagságuk érdekeit.

HALTERMOSZ 50. ÉV 1957 - 2007.

Ez különösképpen érvényes a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsára (a Szövetségre), mert tagságának vállalkozási formái és tevékenységi köre sokféle és összetett. A természetes vízi halgazdálkodás, halászat és tógazdasági vagy medencés haltermelés mellett, horgásztatással, halfeldolgozással, és halkereskedelemmel is foglalkoznak. De megtalálhatók közöttük olyanok is, akik takarmány és egyéb termelési anyagok gyártásában, forgalmazásában érdekeltek vagy a szakmához kapcsolódóan oktatással, kutatással illetve szaktanácsadással foglalkoznak. Ezért ha össze akarjuk hasonlítani a Szövetséget a világ hasonló szövetségeivel, szükségessé válik azok előzetes számbavétele és jellemzése. Mivel a Szövetség tagságának több mint 80 százaléka tógazdasági termeléssel, 45 százaléka kereskedelemmel, 20 százaléka természetes vízi halászattal és 20 százaléka horgásztatással is foglalkozik, az ilyen tevékenységeket – lehetőleg együtt – képviselő szövetségek számbavétele szolgálhat érdekes és értékes információkkal.

A rendelkezésre álló források szerint a világban több ezer olyan helyi, kistérségi, országos, szövetségi, régiós, kontinentális, interkontinentális és globális szervezet (egyesület, társaság, szövetség, szövetkezés vagy federáció) működik, melyek a felsorolt tevékenységi körbe tartozókat szolgálják, azok érdekeit képviselik. Sokszínűségüket és összetettségüket mi sem bizonyítja jobban, hogy a világban vannak közöttük szűkebb és tágabb alapon ágazati képviseletet ellátó vagy tevékenységre, szolgáltatásra, termékre és termelt fajra szakosodott szervezetek. Ezek közül a halászattal és horgászattal foglalkozók a leggyakoribbak, de mellettük az akvakultúrát, haltermelést képviselők is megtalálhatók csaknem minden országban.

A halászok, de különösen a termelők szövetségei nemcsak érdekképviselettel, érdekérvényesítéssel, hanem technológiafejlesztéssel és szaktanácsadással is foglalkoznak. Hogy közülük melyek a jellemzőbbek, hangsúlyozottabbak, azt országa és szövetsége válogatja. Ami azonban majd mindegyik szervezetre egyformán jellemző az az, hogy megfogalmazza alapításának és működésének céljait, terveit, szolgáltatásait és a különböző tagsági kategóriákkal járó előnyöket és az ezekkel együtt járó tagdíjfizetési kötelezettségeket.

A célkitűzések között legmarkánsabban az ágazat fejlesztése és a tagság anyagi gyarapodásának előmozdítása szerepel. Ezeket az ágazat és ágazati érdekek helyi, országos és nemzetközi képviseletének megteremtésében, fenntartásában, a tagság piaci érdekeinek védelmében és a különböző hatósági és kormányzati szinteken történő szakszerű képviseletében látják megvalósíthatónak. Szintén nagy hangsúlyt kap az új, hatékonyabb és gazdaságosabb termelési technológiák kidolgozásának támogatása és azok tagság által történő bevezetésének előmozdítása. A halászat és haltenyésztés már említett különleges környezetgazdálkodási és környezetvédelmi szerepe miatt – az ágazat és tagság érdekeinek képviseletével – a fenntartható, környezetbarát fejlődés teljes körű támogatása szinte kötelezően szerepel minden szervezet célkitűzései között.

Annak érdekében, hogy minél több tagja és fizetett pártfogója legyen egy szervezetnek, gyakorlatilag majd mindegyik kellő alapossággal részletezi a tagsággal és pártfogó státusszal járó előnyöket és a számukra nyújtott szolgáltatások körét. Ezek közül fontos említeni a lobbizást a törvényhozásban és a közigazgatás és kormányzás különböző szintjein, valamint a tagság tevékenységeivel kapcsolatos jogszabálykövetést és jogsegélyszolgálatot. Deklarált szolgáltatások közé tartozik még a befektetők vagy piaci lehetőségek felkutatása és közvetítés is. A technikai és gazdasági szaktanács és a szükséges információk naprakész biztosítása a tagság számára sok szervezet esetében szintén hangsúlyozott szolgáltatásként szerepel. A szolgáltatások között majd mindig megtalálható a tagok közötti kapcsolattartás és információáramlás elősegítése, fejlesztése és a közös fellépés koordinálása.

Mindegyik szervezet deklarálja, hogy folyamatosan kommunikál tagságával annak érdekében, hogy a felvállalt célokat, szolgáltatásokat teljesíteni tudja. Ez a legnagyobb szervezetek esetében különböző rendszerességgel kiadott magazinokban történik, míg a legszélesebb körben elterjed módszer a nyomtatott vagy elektronikus hírlevelek készítése, valamint csak a tagság és pártfogók számára elérhető információs internet oldalak fenntartása. Különösen angol nyelvterületen közkedveltek az évente eltérő helyen megtartott vásárokkal és szakmai előadásokkal összekötött, akár több napos, turisztikai programokkal fűszerezett rendezvények, annak érdekében, hogy a tagság és az ágazat számára fontos szerepvállalók találkozhassanak, kapcsolatokat építhessen ki, tarthassanak fenn. Sok szervezet szolgáltatásai között tagságának és pártfogóinak cég és tevékenység promócióját is felvállalja rövid ismertetésekkel vagy reklám felület biztosításával. Ezt többnyire nyomtatott és elektronikus magazinjaikban, hírleveikben vagy internetes honlapjaikon, azok céglistáin és linkjein keresztül történik.

Célkitűzések, tervek, eredmények, szolgáltatások és tagdíjak tekintetében a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa gyakorlatilag semmiben sem tér el a világ hasonló szervezeteinek nagy átlagától. A szövetség ötven éves múltjával, tapasztalatával és az ez idő alatt – egymástól nagyban eltérő gazdasági és társadalmi környezetben kialakult – gyakorlatával elkötelezetten szolgálja a szakma és tagsága érdekeit. A Szövetség egyértelmű szándéka, hogy a napjaink változó, folyamatosan fejlődő nemzeti és nemzetközi gazdasági és közigazgatási környezetében és támogatási rendszerében a teljes tagság hatékony és gazdaságilag sikeres maradjon. Ez csak úgy történhet meg, ha a Szövetség az összes haltermelést érintő negatív hatást a minimumra csökkentheti és segíti tagságát abban, hogy az adott lehetőségeket maximálisan ki tudja használni. Mint minden ágazatban, így a halászatban és a haltermelésben is csak a folyamatos fejlődés biztosíthatja talpon maradásunkat és növekedésünket. Mindez nem történhet meg eredményesen a tagság, tisztségviselők és vezetők teljes körű részvétele és együttműködése nélkül.

Dr. Woynárovich András
agrármérnök, halászati szakmérnök

Halász hagyományok és halász dinasztiák a Tisza-vidéken

A természetes vízi halászatról, halászokról szóló írásokban, beszélgetésekben mindig megfogalmazódik, hogy ősi szakmáról és az ősi szakma művelőiről van szó. A HALÁSZAT, így csupa nagybetűvel, nem egy fellángoló hobbi tevékenység, hanem a régi hagyományokon alapuló foglakozás, életmód, egyben hitvallás, hiszen a gyökerek az ősidőig nyúlnak vissza. A legjobb halászok együtt élnek a természettel, érzik annak legkisebb változását, sőt gyakran előre megérzik, s tudnak reagálni és alkalmazkodni is a környezet kihívásaira. No persze, ne gondoljunk itt a drasztikus víz-szennyezésekre vagy az újabb idők nagy problémájára, a kormorán inváziójára, hanem a természeti erők, a szél, a nap, a hold, a hőmérséklet, a vízjárás változásaira.

Kamaráséknál az unoka is halász

A Körösök mindig is vonzották az ősi mesterség művelőit. Csakis jól képzett halászok voltak képesek ezen a szelíd-vad vízen megkeresni a család betevőjét. Aki nem ismerte a Körös-folyók szeszélyeit, rejtelmeit, zeg-zúgait, az nem igazán tudott itt halat fogni. Pedig ma is vannak olyan részei a folyóknak, ahol gazdag zsákmány reményében helyezik el a varsát, vetik ki a hálót. Kutakodva az elmúlt fél évszázad történelmében, Gyomaendrődön találkoztunk egy idős halász testvérpárral, akik közül az idősebbik még ma is aktív halász. Kamarás Lászlóról és Rafás Györgyről van szó, a magyar halászszakma bizonyára jól ismeri e két embert. Az azonban számunkra sem derült ki, hogy a testvéreket miért nem azonos vezetéknéven jegyezték be az anyakönyvbe.

Kamarás László 76. életévét tapossa, nyugdíjas halászként mutatkozik be, de gyorsan elmagyarázza, miért is nyugdíjas. Tizenkét éve egy furcsa kórt kapott, minden orvos lemondott róla. A tüdejét támadta meg a betegség, s gyakorlatilag „elfogyott" a vére. Ezért nem operálták meg, ezért maradt meg a fél tüdeje, s talán az élete is. Hazahozták a kórházból, s gyógyteákat itattak vele, ami valami csoda folytán meggyógyította. Mára elmúlt a kór, de már nem halászik.

Egy igazi halász ember hol máshol, mint a vízen születik. Laci bácsi a Dunát jelöli meg, pontosabban a Soroksári Duna-ágat, amelynek partján cseperedett fel a bátyjával *Rafás Györggyel*. Az anya a biztos, de hogy ki volt az apa, azt nem tudhattuk meg. Amikor a horgászok elvették a halászoktól a Duna-ág e szakaszát, akkor Laci bácsi úgy érezte, hogy innen el kell mennie. *Mais Józsi bácsi*, a Szövosz akkori osztályvezetője 1951-ben ajánlotta az ifjú halásznak, hogy menjen a Körösökre, Szarvasra, mert akkor ott csak egy halász dolgozott. Május elején érkezett meg, s állt munkába, de három év katonaságot le kellett töltenie. A viharsarki szövetkezetbe tért vissza, mert ekkor már egyesítették a környéken meglévő kis szövetkezeteket. Végül is 1955-ben vették fel alapító tagként a szövetkezetbe, amely a Kettős Körösből, a Hármas Körösből és a gyulai folyószakaszból állt. Az óriási vízfelületre 44 halász jutott, akik nehéz körülmények között dolgoztak. A szerszám – varsák, kece, csónak stb. – kevés volt, a járműnek hasonlóan szűkében voltak. Brigádokban járták a vizet, gyakran egy hétig is távol voltak az otthontól. A zsákmányt a piacon adták el. Annyi halat fogtak, amennyi éppen kellett. Ma már mesébe illő halfajok voltak a folyóban: harcsa, kecsege, süllő, márna. A legnagyobb harcsafogása 91 kilós példány volt, de gyakran fogott ki kisebb 60-80 kilós harcsákat is.

Kamarás László

A jó világ addig tartott, amíg a Körösöket úgy hívták, hogy Európa legtisztább vizei. Ahogy az iparosodás elkezdődött, főként Romániában, úgy szennyeződött el a víz. Volt olyan is, hogy a rák kimászott a vízből, mert valamelyik folyó-menti gyárból kiengedték a szennyvizet. A szennyvíz – itt így mondják – lenyomta a halakat a Tiszára, s ha szerencséjük volt, akkor a friss vízre visszajöttek a halak. A gondok a '60-as években már jelentkeztek, az első szennyezést a cukorgyárak kezdték, amikor a melaszt elengedték a folyókba. Aki nem él a vízen, a természettel, az nem tudja, hogy milyen károk keletkeznek, mondta az idős halász.

Amíg az ember fiatal, addig nincs akadály, nehézség, mondta Laci bácsi. A vízparton a felborított csónak alatt aludtak, s arra ébredt, hogy a víz nyaldossa a talpát. De ez sem volt probléma, bár lehet, hogy ezeknek is köszönheti Laci bácsi a rokkantságát. Protézis a csípőben, combnyaktörés, egy kis cukor, süketség: különben jól vagyok, teszi hozzá szarkasztikus humorával.

A méhészkedés külön szerelem Laci bácsi életében. A két szakma abban egyezik, hogy mindkettőnek a vegyszer a legnagyobb ellensége. Valójában akkor kezdett a méhekkel foglalkozni, amikor az egészsége megromlott. Úgy volt vele, hogy ha nyugdíjba megy, akkor méhészkedik. Laci bácsi ma már tudja, hogy méhészkedni is csak egészen fiatal korban szabad elkezdeni, mert mire megtanulja a szakmát, addigra eltemetik.

Laci bácsi számára nagy öröm, hogy az unokája halász lett. Amikor 1991-ben nyugdíjba ment, akkor az unokája elé állt, és azt mondta: halász leszek. Máté elvégezte Tatán a három éves szakiskolát, így az összes szerszámot megkapta a nagyapjától. S ugyanúgy halászik és méhészkedik, mint Laci bácsi. Tavaly nyert egy uniós pályázaton a méhészete fejlesztéséhez pénzt, most két konténerben 80 méhcsaláddal foglalkozik. Mellette persze halászik is. Laci bácsi annak is örül, hogy az unokát Máténak keresztelték. *Rafás Máté* volt a nevelőapja – nekem két anyám és számtalan apám volt, mondta – így a Máté név tovább él a halászok körében.

Ami a szövetkezetet illeti, mi megelőztük a korunkat, hangsúlyozta Laci bácsi. Akkoriban, aki a munkában betegedett meg, annak is kiadták a részét. Önszervezés, önvédelem volt ez. Laci bácsi „nyakig"

(Folytatás a 10. oldalon)

(Folytatás a 9. oldalról)

benne volt a szövetkezeti mozgalomban, 1962-ben egy tíz hetes tanfolyamon vett részt a Római parton, Budapesten. Itt találkozott *Pékh Gyulával, Antalfi Antallal, Nádasdy Györggyel.* Pékh Gyulát vasemberként tisztelte a magyar halászság, mivel mint országos főfelügyelőként rá mindig lehetett számítani. A viharsarki szövetkezetben Laci bácsi 14 éven keresztül volt a felügyelő bizottság elnöke. A halászat soha nem kapott annyi társadalmi védelmet, mint a vad, jelentette ki Laci bácsi. A horgászokat is kárhoztatja a mai, sokszor áldatlan vízparti állapotokért, szerinte szigorúbban kellene büntetni a hallopást. A magyar halászat legalább annyira beletartozik a magyar történelembe, mint a szürke marha a Hortobágyon. Ha ezt felszámolják, akkor ez olyan érvágás lesz az egész magyar történelmi gazdaságra, ami párját ritkítja. Nem szabad megtagadnunk a saját múltunkat: a mai halászok is úgy élnek, hogy holnap is legyen munkájuk. Nem csak aratnak, de vetnek is, mondta végezetül Laci bácsi.

A Csoma család

Ezeket a reagálásokat könyvekből nem lehet megtanulni, csak a személyes tapasztalatszerzés, és az ez irányú fogékonyság hozhat eredményt. Legjobb és legszerencsésebb helyzet, ha apa – fiú, nagypapa – unoka kapcsolat adja a hátteret a természettel való együttélés megismerésének. Ez a családi rendszer ad alapot és lehetőséget az úgynevezett halász dinasztiák kialakulásának. Rohanó világunk azonban nem kedvez a hagyományok ilyen őrzésének és ápolásának, mert a természetes vízi halászat kitettsége miatt, a fiatalok számára nem vágyálom ilyen körülmények között dolgozni.

Csak a megszállottak vállalják ezt a gyötrődést, a melegben, a hidegben, a szélben-fagyban is kötelező munkavégzést. Az ilyen, a halászat iránt elfogult, elkötelezett gyerekek, ma már egyre ritkábban kerülnek ki a halászok családjából.

De azért kikerülnek!

Néhány esetről jómagam is tudok a Duna és a Tisza vidékén egyaránt. Ezeket a családokat fel kell karolni, biztatni, támogatni kell őket, legfőképpen erkölcsileg. Tudatosítani kell, hogy nem egy kihaló szakma skanzenbe zárt utolsó képviselői, hanem a jövőben is van szerepük a természetes vizek hasznosításában, a vizek halállományának fenntartásában, a biodiverzitás biztosításában. Ezt alátámasztja az Európai Közösség halászati politikája, is melynek megvalósításához támogatást biztosít.

Hogyan alakul ki egy halász dinasztia?

Ezt legjobban a saját példámon keresztül mutathatom be.

Nagyapám – *Gulyás Antal* – a Tisza menti Zentán halászott, családja körében, majd az első világháborút követően felevezett a Tiszán egészen Tiszalökig, ahol a mai vízi erőmű helyén, Rázom-pusztán telepedett le. Őt – a jó halfogás lehetőségének hírére – követte öccse, *Gulyás János*, majd a Zentán született fiai: *Gulyás András* és *Gulyás István*. Gulyás János halálával a családjában nem maradt halász. A második világhábo-

Dr. Csoma Antal

rú után unokaöccse, *Gulyás Dezső*, az orosz fogságból Tiszalökre tért vissza. Nagyapám Tiszalökön új családot alapított, s megszületett édesanyám *Gulyás Ilona.*

Gyakorlatilag az 1950-es években a Gulyás család képviselte a halász szakmát Tiszalökön, kiegészülve a Fejes és a Halmi nevű halászokkal, majd később még beilleszkedtek a Csikósok is. Ezek a halászok alkották a tiszalöki halász közösséget, előbb a Tiszadob és Környéke majd, a Nyíregyházi Alkotmány Halászati Termelőszövetkezetben.

A házunk udvarán volt a halbegyűjtő hely, a jégverem és háló raktár. Édesanyám kezelte a halakat, vette át a halászoktól, szállították Nyíregyházára, Budapestre vagy éppen a Szövetkezet tiszalöki Halász csárdájába. A begyűjtő hely egyben értékesítő hely is volt.

Jómagam és János testvérem szinte születésünktől fogva benne éltünk a halászatban. Elsősorban a nyári tanítási szünetekben csak a Tiszán éltünk. Kunyhóban vagy ladikban aludtunk. Soha nem felejthető élmény, amikor a ladikban elaludva a hajnali ébresztést a nagyapám által megfogott hal ficánkolása által felcsapott víz adta. Ez, a vízen élés, a téli jég alatti halászat, a zord időben is példásan végzett munka olyan elszakíthatatlan szálakat teremtett a halászathoz, ami meghatározta életpályámat.

A Gulyás családból András keresztapám, majd Dezső nagybátyám az Alkotmány HTSZ elnökei lettek. Sajnos, a gyerekei közül egy sem lett halász. Gulyás István gyerekei közül István halász lett, most is halászik, de itt is megszakadni látszik a tradíció. Margit lánya a halbegyűjtéssel foglalkozott, férje halász lett, de ma már nem halásznak. Öcsém *Csoma János* közismert név a halászatban, a Szövetségben. Sajnos korai halála megszakította azt a ragyogó életutat, amit a halászatban végig akart járni. Gyermekei nem lettek halászok. Szerencsére a Gulyás halász dinasztia vérvonala nem szakadt meg, mert édesanyám révén kapcsolódtunk a családhoz, s tovább visszük a hagyományokat. Fiam, *Csoma Gábor* is elkötelezett, ízig-vérig halász. Igaz elkövettem vele kiskorában azt a „galádságot", hogy állandóan magammal hordoztam a halászokhoz, halászatokhoz, de ugyanígy a vadászokhoz és vadászatokra, ami miatt vérévé vált a halászat szeretete, s neki is, mint nekem hobbija a vadászat. A jelen időkben a fiam is magával viszi unokáimat a halászokhoz, halásztelepre. Remélem legalább az egyik fiú unokám folytatja a tradíciót.

Lányom, *Beáta* is kapcsolódik a halászathoz, hiszen a Fish-Coop Kft. főkönyvelője. Saját példámon keresztül azt kívántam bemutatni, hogy egy régi halász család az elmúlt 100 évben hogyan ürült ki, s már csak egy utód vonal folytatja a halászatot. Mi azonban megpróbáljuk ezeket a hagyományokat ápolni, s biztosítani a lehetőségeket, mind a halászdinasztiák, mind a többi halász számára.

Kell, hogy életcélként lebegjen a halászat a szolnoki *Kovács család*, az abádszalóki *Pócs család*, a kunszentmártoni *Rafás család* életében, ahol az apa- fiú kapcsolat, vagy a szarvasi Kamarás – Valastyán család életében, ahol a nagyapa – unoka rokonsági viszony biztosítja a folyamatosságot.

Csak néhány nevet emeltem ki környezetemből, a Közép-Tisza és Körösök vidékéről. Az elmúlt fél évszázad halászat szervezési gyakorlatát felelevenítve érdekes összefüggésre jöttem rá. A második világháború után azonnal megalakult Halászati Szövetkezetek tulajdonképpen ugyanazt a szerepet töltötték be, mint a most nagy támogatást élvező Termelői Csoportok, amit az EU-komfort szerveződésnek nevezünk.

A tiszalöki példát említem ismét az 1940-es évek végéről az 1950-es évek elejéről. A halászok a megfogott halat a begyűjtőhelyre vitték, az időjárástól függően naponta egyszer vagy kétszer. A jégverem állt a begyűjtött hal tárolásának rendelkezésére. (Megjegyzem, a jégvermet az egész halász brigád készítette el, tartotta évente karban, hiszen a jégverem nád tetejét és a földben ásott verem alját és oldalfalát évente a jég betermelése előtt újra kellet náddal bevonni.) A jeget a Holt Tiszáról hordták be közösen s olyan jól tárolta a verem a jeget, hogy egész nyáron kitartott, pedig nem csak tárolásra használták, hanem szállításkor is jegelni kell a halat.

Az egyénileg megfogott halat ezután közösen értékesítették, a Szövetkezet szervezésében a szabad piacon falvakban-városokban, a Szövetkezet halász csárdájában, vagy éppen a begyűjtő helyen. Tehát már ekkor sem az egyéni értékesítés volt a meghatározó, hanem a közös értékesítés, hogy ne ígérjenek egymás alá a halászok a piacon. Akkor is a megfogott hal 70-80 száza-

lékát adták le értékesítésre, 20-30 százalékkal saját maguk rendelkeztek, hiszen a halász hallal fizetett az orvosnak, cipésznek, fuvarosnak, esetleg a kocsmában is, a kor jellegének megfelelően. Csak a szervezett halfeldolgozó hiányzott a palettáról, de egyes vevőknek már akkor is tisztítottunk halat.

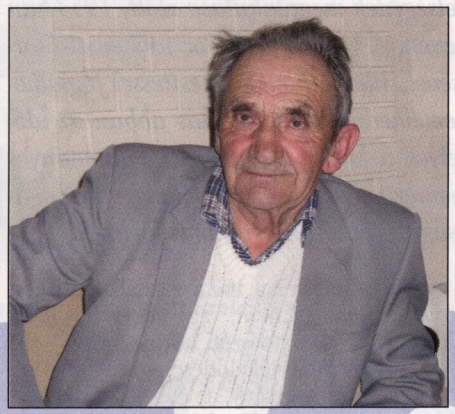
Az értékesítés biztonsága érdekében hozott létre minden Szövetkezet halboltot, halászcsárdát esetleg keszeg sütőt, majd később a kagyló feldolgozásával készültek gyöngyház gombok, s alakultak ki a gombüzemek. A második világháború utáni halászati szövetkezetek kialakították azt a rendszert, amellyel a rendszerváltás után 15 évvel kísérletezik a mezőgazdaság és a halászat. Akkor is az élet szorította rá a halászokat erre, hiszen önként hozták létre szervezeteiket. Napjainkban is az élet követelné meg a termelői csoportok létrehozását, a biztonságosabb piaci háttér megteremtése érdekében.

Nem új találmány tehát az unió által is előnyt élvező termelői csoport. Nem más ez, mint a halászok hagyományainak feleleventése.

A fiával ül egy csónakban

Rafás György szintén Ráckevén született, az ükapja is halász volt. Ráckevén, sőt a Ráckevei Duna-ágon is a Rafás név örökre fennmarad. Egy szigetet, ahol 30 éves koráig élt, Rafás szigetnek nevezték el. Az elmúlt ötven év alatt csak egyszer nézett át a Dunán a szigetre, de miután teli építették kis horgász bungalókkal, így még az unokájának sem mutatta meg. Megváltozott a világ a Dunán is. Ráckevén pedig, egy rövid útszakaszt neveztek el Rafás-köznek.

A négyholdas Rafás szigetről csak úgy tudtak iskolába járni a gyerekek, ha minden reggel csónakba ültek, és áteveztek a Duna másik partjára. A csónak üléséről még nem ért le Gyuri lába, de már húzta az evezőlapátot. Nem csoda, hogy hétnyolc éves korában – akkoriban így mondták – segítség volt az apjának. Nem kellett mást hívni ahhoz, hogy kihelyezzék a varsákat. Nyári estéken 10-15 helyen beetették a halakat, s éjjel kétszer, hajnalban még egyszer rá kellett menni a helyekre, hogy ellenőrizzék a fogást. A háború után a MOHOSZ kezelésébe került a víz, s csak az idősebb, öreg halászokat nem tiltották ki a folyóról. Ám ők is csak szelektív halászatot folytathattak, halőr jelenlétében. Rafás György 1947-ben az ország legfiatalabb vizsgázott halásza volt, Siófokon egy másfél hónapos bentlakásos tanfolyamon vett részt. A halászmesteri okiratait olyan emberke írták alá, mint *Woynarovich professzor, Jászfalusi, Jaczó*, egyszóval a magyar halászat nagyjai. A halászmester képzőn több mint harminc-öten vettek részt, Rafás György a 17 évével a legfiatalabbnak számított. Gyuri szeretett volna otthon halászni, s az apja nyomdokaiba lépni, de erre nem volt mód. Napszámos nem szeretett volna lenni, ezért Budapestre ment szakmát tanulni. A Síp utcai Villanyszerelő Vállalatnál villanyszerelőként vizsgázott le, s két-három évet dolgozott is a szakmában. Azután jött a katonaság, de a tavasz volt a legborzasztóbb: megérezte a vízszagot, s el-

Rafás György

veszett vele a világ. Csak a vízre vágyott. A műhelyben a főnök észrevette, hogy Gyuri a vízre vágyik. Addig-addig mentek így a dolgok, amíg az öcs – aki már a Viharsarokban dolgozott – el nem intézte, hogy a bátyját is felvegyék a halász brigádba. Az akkori elnök, *Forgó István* is azon a tanfolyamon végzett, mint Rafás György, így tartott tőle, s nem akarta, hogy közéjük kerüljön. De nagy nehezen, 1956 tavaszán felvették a brigádba, az öcsnek köszönhetően. Gyurit a Sebes Körösre osztották be, mondván, hogy onnét úgyis megszökik. Nehezen lehetett ott halászni, ám Gyuri szaktudása nagyobb volt annál, mintsem hogy megfutamodjék. A halászbrigád jó erőkből állt, de a szerszámkészletük, felszereltségük gyenge volt. Rafás György magával hozta a dunai halászok szerszámismeretét, új eszközöket készített. Nem véletlen, hogy rövid idő alatt az egyik legtöbbet fogó halásszá vált.

Az élet persze, neki sem volt könnyű. Szarvason, Laci öccséénél aludt, hajnalban felült a kerékpárjára, s a Szarvas-Gyoma-Körösladány-Szeghalom utat letekerve (ez 100 kilométer) állt munkába. Ladikba ült, beletéve az összes szerszámát és a biciklit, s leevezett a Körös-Berettyó befolyóig, ahol halásznia kellett. Az első éjszaka ma is emlékezetes: majdnem úgy volt vele, hogy reggel felgyújt mindent és otthagyja az egészet, s megfutamodik. De a halász vér csak halász vér: 16 varsát helyezett el, de a végére már beesteledett. Az éjszaka borzasztó volt: a gátaktól nem látott semmit, nem tudta, hogy hol van, csak a kutyaugatást hallotta. A Sebes-Körös meg éppen áradt, s amikor meglátta, hogy rohan a víz, akkor kipróbálta, tud-e olyan erővel evezni, hogy a csónakot az árral szembe a nyugodtabb Berettyóhoz vigye. Sikerült is eleveznie, egy csendesebb szakaszon elhelyezte a varsát. A reggeli fények azonban meghozták a sikert: az első varsában két darab 2,5-3 kilós harcsát, pontyot, törpeharcsát talált. Megszűnt minden rossz érzése.

Három évig halászott ezen a vízen. A Hármas-Körösön is divatba jött a nagy emelő háló. A kunszentmártoni halász kollégák hívták Gyurit, hogy csináljon ott emelő hálós halászatot. Lakást is szereztek így került Kunszentmártonra 1959. húsvétkor, ahol ma is él a családjával. Halász maradt, de miután mozgékony volt, a szövetkezeti vezetésben is dolgozott 15-20 évig. Irányította a nagy halászatokat, s elég jó eredményeket ért el. S tudott a halászokkal is bánni, akik egyáltalán nem könnyű emberek. Mindegyik önálló egyéniség. Gyuri azonban kivívta az első halász posztját: annyit termelt, mint más tíz halász. Furcsa, de büntették érte: addig nem engedték halászni, amíg a többiek utól nem érték a fogásban. Háromszor tiltották így le, szerencsére nem halt éhen, mert másképpen kereste meg a pénzt. Szaktudás kellett ehhez, nem a kötélhúzásból áll a halászat.

Az ötvenedik születésnapján a két fia – a nagyobbik sajnálatosan már nem él, a kisebbik csak halász lett – azt a bélyeget ragasztotta az apjukra, hogy kispolgárrá változott, mert megalkuszik. Mondták ezt azért, mert a két fiúgyermeket óvta a halászélettől. Nem akarta, hogy ők is annyit dolgozzanak, mint az apjuk. A téli hónapokban semmi kereset nem volt, s ha az ember nem jól gazdálkodott, bizony felkopott az álluk. Rafáséknál persze, nem volt ilyen, mindig jól beosztották a pénzt. Először anyagot vettek a jövedelemből, ebből készültek a szerszámok, s csak azután jöhetett a konyhabútor. Így teremtett egzisztenciát, biztos megélhetési bázist.

Dr. Csoma Antal volt már a szövetkezet elnöke, amikor Gyuri elérte a nyugdíj korhatárt. Ómiatta változtatták meg a szövetkezet alapszabályát, így a nyugdíj korhatár után is aktívan dolgozhat. Ő az egyedüli, aki ebben a korban is naponta kijár a vízre, most már a fiával, Lacival együtt, aki 25 évi tanítás után hagyta ott a katedrát a vízért. A halak a Körösben most nagyon jól élnek, mert beszüntették a folyószennyezést. A víz viszonylag tiszta, mivel az apró bolharák töméntelen mennyiségben él. A keszegfélék és pontyfélék kövérek. Ha az ember nem avatkozik a természet rendjébe, akkor minden helyreáll.

Gyuri bácsi addig akar halászni, amíg be tud szállni a csónakba, és bírja az evezést. Laci bácsi, az öcs szerint száz évig bírja a bátyja, mert ma már csónakmotor van, terepjáróval megy a vízparton. A kormorán néhány éve nagy károkat okoz a halállományban, még az ötkilós harcsát is megcsípi. Nehéz lesz az öcs harcsarekordját megdöntenie, ő „csupán" egy 82 kilós példánnyal dicsekedhet.

Dr. Csoma Antal
Hajtun György

A HAKI a halászati ágazat fejlődéséért

Bár a HAKI tavaly ünnepelte alapításának 100. évfordulóját, a „szarvasi HAKI" nem sokkal a Haltermelők Országos Szövetségének megalakulása előtt, 1953-ban kezdte meg tevékenységét a Körösök völgyében. A HAKI abban az időben elsősorban a tógazdasági technológiák fejlesztésével, illetve pontynemesítéssel foglalkozott, és mint a hazai halászatfejlesztés kiemelkedő központja már abban az időben is rendezett szakmai fórumokat, amelyek a későbbi Halászati Tudományos Napok előfutárainak tekinthetők. A közismert nevén „HAKI Napok" országos rendezvény már 31. éve a magyar halászság legfontosabb szakmai fóruma.

A kutatás-fejlesztés mellett tehát az intézet mindig fontos feladatának tekintette a szemléletformálást, a szaktanácsadást, a K+F eredmények gyakorlati alkalmazásának elősegítését. A HAKI és a gazdálkodók közötti együttműködés formái jelentősen változtak az elmúlt évtizedekben a közvetlen szaktanácsadástól („kutatók a tóparton") a közös K+F projektekig, azonban a HOSZ, illetve a szövetség taggazdaságai mindig a legfontosabb partnerei voltak az intézetnek.

Együttműködés a pontytenyésztésben

A HAKI nemcsak hazai, de nemzetközi szinten is a pontytenyésztés kiemelkedő szakmai központja, amely már 1962-ben élő ponty génbankot hozott létre. A génbank azóta is fontos bázisa a nemesítő munkának, amelynek ugyanúgy eredménye a három szarvasi hibrid ponty, mint az EU támogatásával és a HAKI koordinációjával megvalósuló „EUROCARP" projekt. A HAKI-t több évtizedes kapcsolat köti össze a hazai pontytenyésztő gazdaságokkal. A HAKI az 1996-ban történt megalakulása óta segíti a HOSZ Pontytenyésztő Tagozatának munkáját, amelynek jelenlegi elnöke és tenyésztésvezetője a HAKI szakembere. A HOSZ Pontytenyésztő Tagozata 19 pontytenyésztő gazdaságának tevékenységén keresztül, illetve a HAKI szakmai támogatásával olyan szervezeti bázisa a hazai pontytenyésztésnek, amely garantálja a több évszázados nemesítő munka értékeinek megőrzését és fejlesztését, a magyar ponty hírnevének növelését.

A HAKI a változásokhoz való alkalmazkodás elősegítéséért

Az elmúlt ötven év folyamán a halászati ágazatnak a változó gazdasági és társadalmi környezethez való alkalmazkodását folyamatosan segítette a HAKI, sokszor szinte észrevétlenül. A HAKI tradicionális és széleskörű nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően olyan új tendenciákra, korlátokra és lehetőségekre hívta fel az ágazat szereplőinek figyelmét, amelyek a hazai gazdálkodási környezetben még nem, vagy alig voltak felismerhetők. A természeti környezet és a vízi erőforrások felértékelődése, a hasznosításukért folytatott verseny, az élező piaci küzdelem, a halászat társadalmi elfogadottságának megteremtése olyan új feladatokat jelentett a gazdálkodók számára, amelyek teljesítéséhez egyre szükségesebb a kutatási munició. Ennek jegyében a HAKI a Szövetséggel együttműködve több szakmai fórumot, előadást, konzultációt szervezett az elmúlt évtizedekben, mint például a halászati-, vízügyi- és természetvédelmi szakemberek szarvasi tanácskozása, vagy ugyancsak Szarvason az aszálystratégiai tanácskozás. A HAKI, a Szövetség és a Debreceni Egyetem közösen dolgozta ki a hazai halfogyasztási szokások helyzetét és tendenciáit bemutató tanulmányt. A HAKI és a Szövetség együttműködött a hazai középtávú halászatfejlesztési stratégia kidolgozásában, amely alapját képezi az EU országok számára kötelezően kidolgozandó Nemzeti Halászati Stratégiai Tervnek. A változásokhoz való alkalmazkodás elősegítése továbbra is fontos elem a HAKI és a Szövetség partnerkapcsolatában.

A nemzetközi kapcsolatok fejlődésének elősegítése

A nemzetközi kapcsolatok mindig is fontos szerepet játszottak a HAKI tevékenységében az 1906-ban történt alapítás óta. A HAKI-ban 1975-1980 között végrehajtott FAO fejlesztési program természetszerűen nemcsak a HAKI, hanem a kutatási területek célirányos fejlesztésével az egész ágazat fejlődését szolgálta. A projekt fellendítette a tógazdálkodás műszaki fejlesztését, a geotermikus energia hasznosítását, új technológiák gyakorlati alkalmazását. Ebben az időben a HAKI szorosan együttműködött a Szövetséggel több szakmai rendezvény megszervezésében (pl. halászatgépesítési tanácskozások), amelyek elősegítették a nemzetközi K+F eredmények hazai megismerését és alkalmazását. A FAO projekt keretében szervezett nemzetközi tanulmányutakon részt vettek a Szövetség szakemberei is, illetve több külföldi szakember magyarországi előadására került sor. A HAKI közreműködött abban, hogy az európai akvakultúra fontos szervezeteinek vezető szakemberei (Európai Bizottság Halászati Főigazgatósága, Európai Akvakultúra Társaság, EUROFISH, FAO Belvízi Halászati Tanácsadó Bizottsága) megismerkedhettek a Szövetség vezetőivel, illetve tevékenységével és ellátogattak a Szövetség néhány taggazdaságába. A HAKI ezzel hozzájárult, hogy az EU csatlakozást követően a magyar haltermelők szövetsége, közvetve az egész ágazat az európai akvakultúra ismert, illetve egyes területeken (pl. multi-funkcionális tógazdálkodás, geotermikus energiahasznosítás), elismert eleme lett. A HAKI segíti a környező országok termelői szervezeteivel való kapcsolatok építését is.

Közös K+F projektek

A kutatási eredmények gyakorlati alkalmazását leghatékonyabban a gazdálkodók és a kutatóintézmények által közösen végrehajtott K+F projektek segítik elő. A kutatás és a gyakorlat együttműködése ma már elengedhetetlen feltétele K+F támogatások elnyerésének. Ez a HAKI, illetve a HOSZ taggazdaságai közötti együttműködés jövője. Ennek jegyében létesített a HAKI az Aranyponty ZRt. rétimajori központjában kihelyezett laboratóriumot és működik együtt a Szövetség több taggazdaságával közös K+F projektek végrehajtásában. A HAKI K+F eredményeit az innovációban élenjáró HOSZ tagok hasznosítják és gazdagítják a gyakorlatban, mint például az Afrikai harcsa intenzív medencés nevelésének technológiája. A HAKI és a HOSZ együttműködése kiterjed a természetes vizek kutatására is (elsősorban a Körösökön és a Tiszán), sőt ilyen kutatások végzése éppen a Szövetség kezdeményezésére indult be a HAKI-ban.

Váradi László
igazgató